

zgodovini napredka in olike. Ta ne-človeški dogodek bi se ne bil pripetil v nemški, francoski ali italijanski vasi: zakaj pa se je pripetil v kraju, kjer so olike, sloboda in enakost dognani do najvišje stopinje, v kraju, kjer se zbirajo olikani ljudje najolikanejših narodov? Zakaj nimajo človeškega čustva za osebno dobro delo ti ljudje, ki se tako radi ponašajo s človekoljubjem? Zakaj ti ljudje, ki skrbé v svojih palačah, na taborih in v družbah za neoženjene Kitajce v Indiji, za omiko v Afriki, ki snujejo društva za poboljšanje vsega človeštva: zakaj ti ljudje nimajo v duši prvotnega čustva ljubezni človeka do človeka? Mari nista tega čustva izpodrinili častiljubje in sebičnost? Mari nasprotuje olike preprosti ljubezni do bližnjega? Je-li mari to enakost, za katero se je prelilo toliko nedolžne krvi in storilo toliko zločinov? Mari morejo biti narodi srečni samo z besedo enakost? Kaj je ta enakost pred zakonom? Mari se vse življenje vrši v okrožju zakonov? Le tisočeri del življenja spada pod zakone, vse drugo pa se vrši v okrožju npravnosti in družbenih nazorov. Kakšna enakost je to, če ima že lepše oblečeni človek sebe za višjega? Morda je ona država slobodna, kjer zapró — če tudi le jednega — človeka, ki dela,

kar mora delati, da ne umrje od gladu, ne da bi komu kaj škodoval? — Olike je dobra reč, barbarstvo pa je zlo; sloboda je dobrota, sužnost pa je zlo. A kdo more določiti, kaj je sloboda, kaj despotizem, kaj civilizacija, kaj pa barbarstvo? Kdo je bolj človek in kdo bolj barbar: ta lord, ki je zagledavši umazano obleko pevčev od jeze bežal od mize in za trud pevcu ni dal niti najmanjšega dela svojega imetja, lord, ki sedaj pokojno sedi v svetli, mirni sobi in premišljuje o kitajskih dogodkih in sodi, da je opravičeno tamošnje pobijanje, ali pa mali pevec, ki celo v nevarnosti, da ga zapró, hodi že dvajset let po gorah in ljudi razveseljuje s petjem in nikomur nič ne škoduje, katerega so pa danes žalili in se mu posmehovali?

To so glavne misli, katere je grof Tolstoj razvil v tej povesti. Iz njih se jasno vidi, da že v svoji mladosti ni bil slep za slabe strani sedanje olike. Spoznaval je dobro, da sta olike in sloboda prevečkrat le lepi besedi, za katerima se skriva kaj drugega. Tu v Švici je videl, da se svet klanja le denarju, da ne zna prav ceniti niti prave poezije. Nekako nevoljen na vso olike — civilizacijo — se je povrnil grof Tolstoj v rusko domovino. (Dalje.)

Na tuji zemlji.

I.

Dórni zapustil svoj raj, domovja slovenskega mesta,
Tebe zapustil, moj rod, v krilu sem drage zemljé.
Danes na tujem oko željno mi uhaja čez góre
V daljno deželo mirú, kjer mi je cvela mladost.
Kakor nikoli poprej razvnemajo dušo spomini:
Vse, kar veselja užil, kar sem trpljenja izpil.

Rojstvena ljubljena vas, ti, hiša pod holmom očetna,
 Drevje domače in vrt, travnik in pisani gaj,
 Stariši, bratje, sestré, prijatelji zvesti in znanci,
 Vsem iz tujine le-tù srčni pošiljam pozdrav.
 Z dnovi, ki živel vesel v prijateljski vaši jih sredi,
 Vstaja pred duhom mi dan, ko sem se ločil od vas.
 Mègla zastrla poljé jesenskega ónega jutra,
 Mèni je mègli nalik dušo objela bolest.
 Nisem pretakal solzâ — nevredne so moškega lica —
 Vendar sem čutil tedaj, da je za mano moj — svet,
 Svet, ki gibale se v njem so misli in težnje mladostne,
 Ki hrepenelo za njim bode v tujini srcé . . .
 Vse sem ostavil takrat in težko utešil bi dušo,
 Da je ne teši jedin vanjo blesteči se žar:
 Vse sem ostavil takrat, a šel sem na tuje, ker bilo
 Vročé mi v prsih srcé zá-te, moj narod in dom.

II.

(Pokojnemu prijatelju.)

Mortuos plango.

K tebi, prijatelj, na grob zavêlo me srčno povelje,
 Predno v tujino korak z dóma nameril sem svoj.
 Drag si v življenju mi bil — kakó li posljèj bi te zábil,
 Ko le zakrila teló tvoje mi črna je prst?
 Trajna ljubezen to ni, ki javlja se v sladkem objetju,
 Prave ljubezni krepost spaja življenje in smrt. —
 Angelj na grobu krilât — jaz nemo sem prédenj pokleknil,
 Vrbe je žalne šepèt tožno mi dramil srcé.
 Z dóma! zvenelo je vmes, pred sábo pa gledal sem sliko,
 Sliko najlepšo — mladost, ki sem jo živel s tabó.
 Mnogi tedâj nama sèn opojno objemal je duši,
 Mnogi pozabljeni up tèmno bodočnost vedrîl.
 Dómu srcé in rokó! takó sva prisegala često,
 Da mu prisveti že kdaj lepše prihodnjosti zor.
 Jedno čutila oba za dom sva in národ sirotni,
 Isti obema bil vzor, isto obema srcé. —
 Brata mi grob te zakril, tujina zdaj meni je mati,
 Boljša gotovo nikdár, kakor je rôdna bilâ.
 Morda poslednjič na grob zavêlo me k tebi je čustvo,
 Predno v tujino korak z dóma nameril sem svoj . . .
 Angelj na grobu krilât — jaz nemo sem prédenj pokleknil,
 Vrbe je žalne šepèt tožno mi dramil srcé.
 Z dóma! zvenelo je vmes — molitev jaz vročo sem molil,
 Ti na višavi si čul, česa sem prosil takrat:
 Tvojemu práhu mirú v gomili pod rušo zeleno,
 Tvojemu dúhu, da zre z néba na srečni naš rod!

III.

Pili iz Lete nekóč, podzémeljske čúdezne reke,
 Vsi, kar jih v smrtno temò kruti zagrnîl je Had.
 Nje blagotvorni napòj poživil je mrtveca dušo,
 Lahka mu bila je pot dalje v podzémeljski svet.

Vse, kar težilo ga kdaj v življenju in kar veselilo,
 Jeden iz Lete požir vse je v pozabnost zastrl:
 Žalost — da nánjo spomin ne kalil bi mu večnosti sreče,
 Radost — da v svet bi nazaj duh si ne želel njegov. —
 Mnogo v domovju imel, hrepènel in upal in ljubil,
 Grenkega tudi že kaj z rádotjo jaz sem užil.
 Morda takisto bilò slovó mi od zemlje domače
 Lahko bi, ako nakrát upe in sladke željé,
 Ako boleš bi in strah in misli mladostne in sanje
 V reke pozabnosti val mogel vtopiti tedaj ...
 Tóda, beseda, postoj! Kako li živim naj v tujini,
 Da ni spominov na dom nisem prinesel s sabó?
 Bodi, da trpel samó mladenič v domovja bi krilu,
 Da mi spominov noben blágo ne sije v srcé —
 Smelo ti dalje velim, pozabnosti Letina voda:
 Z doma trpljenja celó drag je v tujini spomin.

M. O.

Zle moči.

(Noveleta. — Spisal **Josip Krasjanin**.)

I.

ri svetem Jakopu v Trstu je odzvonilo jutro. Ljudje vstajajo, posebno delavci Lloydovega arzenala. Urno použijejo zajutrek, potem pa stopajo navzdol proti delalnici s kositarnim vrčkom v roki. V vrčku imajo hrano; o poldne si jo pogrejejo v delalnici in si tako pripravijo obed. Tu koraka mlad mož tako mladostno, lahno in vendar krepko, šepetajoč jutranjo molitvico. Nikdar je ne pozabi: tudi pokojni oče, ki je bil klepar v ladijetesalnici, ni opuščal nikdar molitve. Sin se je naučil moliti od očeta, naučil se je pa tudi pogumnosti, skoro bi rekel brezskrbnosti, saj zaupa pri težavnem in nevarnem delu v Boga. Vidi in vé, da je srečen. Ozira se v ono-le okno: ničesar ne vidi. Soproga pač pripravlja detetu in sebi zajutrek. Nikogar ni pri oknu. Nič ne dé. Pa zvečer se vspné

ono malo, ljubko bitje na okno — na materini roki in zablebeče: »Ata!« Da! Potem pa bode ta-le težki, močni mož kar z jednim samim korakom v prvem nadstropju. Dete pa se bode jokalo in smejalo ob jednem. Saj je bode poljubljal »ata« in pa malo bodel z brado. — Sladek nasmeh mu preleti ustnici. Še jedenkrat potegne krepko iz zavitka turškega duhana, ostanek vrže preč. Tako! A sedaj je pozvončkalo za prvo sv. mašo. Lepo priliko ima, neče je zamuditi. Pogleda na uro. Še pol ure je časa, da bode zatulila parna piščal v delalnici.

Tam zopet urno peketá čil mladenič, ognjenih očij, na lahko pregrnjen z jopičem. Malo se sliši, ko si žvižga veselo pesmico. Dobro mu je v srcu, saj je poštenjak, zdrava slovenska kri, dela pa tudi rad, da si kaj prisluži.

V prvem nadstropju neke hiše za cerkvijo sv. Jakopa se pripravlja tudi

poseben pomen za rusko slovstvo. Koliko povestij in pesmij ima rusko slovstvo, katerim je snov vzeta iz kavkaškega življenja! Spominjamo le na Puškinovega »Vjetnika na Kavkazu«, Lermontovega »Demona« in »Junaka našega časa«. V teh delih pa se kažejo ti kraji tako, kakor skozi barvano steklo. Vsak pisatelj je bolj vpletal svoje mišljenje v pripovedovanje, nego je predstavljal prave krajevne posebnosti. Do Tolstega so imeli celó Rusi napačne pojme o kavkaških gorah, še-le ta jih je — rekli bi — odkril širnemu svetu.

V »Kazakih« nam slika pisatelj jako naravno junaka Olenina, ki je zapravil polovico svoje imovine, potem se pa odpravi brez pravega namena na Kavkaz. Nastanil se je ob Tereku med tamošnjim kozaškim prebivalstvom. Tukaj je hotel popraviti svoje življenje, približati se zopet prirodi. Lepa kozaška deklica Marijana mu je vzbudila željo, da bi jo dobil za ženo, a vse njegovo prizadevanje je bilo brezuspešno: rajši je imela preprostega kozaka Lukačko. Pisatelj razkriva v tej povesti prav lepo

in mično nepopáčeno Marijanko, katero mora čitatelj ceniti mnogo više, nego omikanega Olenina. Tudi spoznava Olenin sam, da je ta nedolžna deklica po srcu svojem ali po npravnosti mnogo nad njim, ki je že toliko poskusil med svetom, in baš to ga loči od nje. V tej povesti je hotel pisatelj očitno zagovarjati preprosto prirodo pred olikanim kulturnim življenjem. Pokazati je hotel, da je človek tem srečnejši, čim manj se je oddaljil od prirode, čim preprosteje živi. Kako lepo pa nam tudi v tej povesti grof Tolstoj slika kavkaško prirodo in tamošnje življenje, kavkaške gore, vasi, lov, petje in ples! Vidi se, da je on sam zares ljubil prirodo z vsem srcem. — V drugih povestih pa nam pisatelj ravno tako lepo kaže, da prave sreče ni iskati v razkošnem življenju, temveč najdeš jo le v preprostem rodbinskem življenju, v skrbi za svojo družino. To je idealna podlaga njegovima velikima romanoma »Vojna in mir« in »Ana Karenina«, pa mični povesti »Rodbinska sreča«, ki je v prevodu znana že tudi nam Slovencem.

(Konec.)

Na tuji zemlji.

IV.

Gemno, oblačno nebó in žalostne mègle po górah,

Dèžja nevdržni naliv — to naj je zima pri vas?

Vzdrami se, tožni moj duh, na pot črez goré Apeninske:

Jeden še zimski večer morava žiti domá! —

Sneg po doléh in bregéh, ž njim v dalji goré so zastrte,

S snegom zastrta ravan, holm je in sléharni grič

Zvon je na vasi odpel, umóknili njega odmevi,

Zvezde nebeške vabèč, da zablesté na zemljó .

Zláti njih žar je razlit po holmih in snežnih ravninah.

Grič in sléharni holm z biseri ves je posut. —

Zimski pravljíčni moj svet, kakó si krasán v domovini,
 V duhu te gledam zavzet, srečen pri tebi sem spet!
 Kmečki poznati mi krov slikovito belí se nasproti,
 Njega prostorni je stan kakor nekdáj pred menoj.
 Hrastov pri dverih zapáh že leta ga čuva in leta,
 V trdna se okna zaman zimski zalétuje mraz.
 Blágo toploto širèč smejí se mu peč porogljivo.
 V njenem osrèju svetál plámen glasno prasketá.
 Plámen ognjen prasketá, ob péci se greje družina,
 V živem pogovoru čas brzo ji dálje hití. —
 Sédel v zapéček je ded, prižgal starodóбно si pipo,
 Zvédavo v deda okó vnuk je cvetoči uprl . . .
 Pesem deklíška glási po kmečki prostorni se hiši,
 Vmes na vreteno se nit gládko izmika iz rok.
 Pač bode tkalec vesel netrgane preje, mladenka:
 Lepega bodeš blágá ženinu nesla na dom.
 Urno, le urno okrog, koló in dvokrilo vreteno! —
 Stáre se ure nocoj vedno oglašá udar.
 Préslica polna je še, nešteto v staníci povésem,
 Kaj bi, deklíška norost, vlekla ti usta na smeh?
 Sánjati čas je drugóč . . . Dremóta že mater zmáguje,
 V kotu zgovorni pastir tudi je kimati jel.
 Pipo ugasnil je ded, umóknila njega beseda,
 Čase pretekle hvalèč, ki jih preživel je mlad.
 Kládivo tolče deset . . . svetilka pojema, umira,
 Zvezde nebá se gosté, tiho je zunaj povsod — —
 Zimski pravljíčni moj svet, kakó si krasán v domovini!
 Z Bogom! Ločiti s tabó mora se trudni moj duh.
 Sanje samó so bilè, kar nemo sem gledal pred sábo,
 Tóda resnica nekóč, ko me je grela mladost.

M. O.

Dobljêna igra.

Romanca.

Granadi sijajni, v »solnce hčeri«,
 Umira mogočni Mahomed.
 Ob postelji neme viteze meri
 Vladarja sivega motni pogled.

Šepečejo tiho usta njegova:
 »Odgovora zadnjim besedam želim:
 Kje zdaj se mudita moja sinova,
 Kaj delata Jusuf in Ibrahim?«

Pristopi vitezov vrsta in pravi:
 »Vprašanje budi nam žalen spomin.
 Zaprt v Xalubaniji, čvrsti trdnjavi
 Toguje Jusuf, starejši sin.

Toguje po lepih vaseh in mestih,
 Oprostil bi rad se trdih okov,
 Ker mnogo ima podanikov zvestih,
 A žezlo prisvaja si brat njegov.«

Milujejo drugi Ibrahima:
 »Z uporniki mlajši sin se bori.
 Pristaša v deželi vernega nima,
 In vendar si žezlo izročil mu ti.«

Srdito viteze kralj pogleda. —
 Privéde mu k postelji slà dvorjan.
 Poslednja tedaj — smrtonosna beseda
 Iz kraljevih prsij privrè na dan:

Na tuji zemlji.

V.

Pozdrav Rimu.

O Roma felix,

ceteras

Excellis orbis una pulchritudines!

Mesto, ki tisoče src obrača zaupno se ná-te,
 Čegar ime kristijan slavno izreka s častjó,
 Vere najblažje prestól, povestnice svete vršitelj,
 Stólica večna svetá, tukaj pred máno si — Rim!
 Pétrove kúpole vrh mogočno se dviga nad mesto:
 Sam je nebeški ključar mestu najbolji čuvár.
 V dalji in blizu vrsté še mnoge se kúpole síve,
 Hiš se morjé na okrog širi in krasnih palač.
 Dični krščanstva svetlík, pozdravljam te, Pétrovo mesto,
 V prsih mi pólje srcé, ná-te mi nem je poglèd! —
 Videl na poti očak prikazen je v spanju nebeško,
 Kvišku je planil iz sanj: »Svet je ta kraj in strašán!«
 Da ne pozabi ga čas, pobožno zaznámoval mesto:
 Kamen je z oljem oblit ondi postavil v spomin. —
 V tvojem naróčaju, Rim, nešteto je krajev svetejših,
 Kámor ozrè se okó, kjer se ustavi korák.

Gledali čuda na njih pradedov so tvojih očetje,
 Da ne pozabi jih vnuk, mnog jim zgradili pomnik.
 Mnog jim zgradili pomnik, krščanstva ponosnega priče,
 Ki občuduje jih svet prednikov vérnost hvaleč.
 Sveto ozémlje zares, kjer trudni počijem naj potnik —
 V prsih le pólji mi čut, strmi nad mestom pogled!
 Koliko tisoč grobov pokriva svetnikov ostanke,
 Koliko dragih stopinj v zémľjo je vtisnenih tod . . .
 Davne povesti povsod odpira se knjiga očesu:
 Nékdaj ohóli pagan Rimu je bil gospodar.
 Nero, Tiberij, Avrél, Domícijan — kruta imena,
 Vaš je sramotno spomín v knjigo zarisán le-tó! . . .
 Takrat si zrl, kapitol, grozovita dejanja pod sábo,
 Mnog si brezčuten tedàj vzdih mučeniški prečul.
 Koliko takrat krvi prelilo se je kristijanske —
 Tibera kalna povej — pila si tudi jo ti!
 Pila jo zemlja je ta, in drobno goršičino zrno
 Kakor nikjer v deželàh gnalo veselo je kal.
 Vek je potekal na vek . . . obračajo v knjigi se listi —
 Kam si poganskih bogov préšla nesramna druhal?
 Kje zavetišča vam zdaj, in kje so bogata svetišča,
 Kje do krščanstva vaš srd, slava je vaša in moč?
 Tiho . . . Le tukaj in tam se steber popenja v višavo,
 Kakor da kaže, odkod tèmo razgnala je luč.
 Pétrove kúpole vrh mogočno se dviga nad mesto:
 Sam je nebeški ključar mestu najbolji čuvár . . .
 Mesto presrečno zares in slavno nad vse in bogato,
 Mesto velíkih obljub — čúvaj nebeški te Bog!
 Mèni je polno srcé, hvaležen oziram se ná-te:
 Jedno krščanstvo samó, jeden na svetu je Rim.

VI.

Matere miljeni glas, domača beseda slovenska,
 Ali se moti uho, ali te čujem zares?
 V sèn me zibala sladak otroka ljubeča rodíca,
 Takrat tešílني je spev tvoj mi zatiskal oči.
 Tvoj bil takrat je glas, slovenska zveneča beseda,
 V koji molitev otrók prvo moliti sem jel.
 Tebi odprl na stežáj zarana dovzetno sem dušo,
 Vsemu, kar čutil sem mlad, ti si dajala izraz. —
 Danes na tujem zveniš ljubó mi v srcé koprneče
 Sredi neznanih glasóv tujka — a lepša od vseh.
 Nemo te slušam, ponòs dviguje mi prsi in čelo,
 Sladka budi ga zavest, koja prešinja srcé:
 Daleč na tujih že tleh poznati so moji rojaki,
 Daleč med tujci poznàt, jezik si materni moj . . .

Zvêni, le zvêni tedaj na úho mi jezik najdražji,
 Ljubil domá sem ta golč, ljubim v tujini ga bolj.
 Zvêni in zvêni glasno, da srečno srcé je v teh glasih,
 Dúhu ti hodi perot, v rojstveni nosi ga kraj,
 V rojstveno daljno dežél med brate, med ljudstvo domače:
 Tam po bregéh in goráh naša se pesem glasi!

M. O.

Ljudska osveta.

(Povest. — Spisal *Podgoričan.*)

I.

Stoji, stoji bel gradič,
 Notri v gradu mlad kraljič
 Hujši je ko Pesoglavec.

Nar. pesem.

A visokem in strmem hribu na severni strani dobrepoljske kotline se dvigajo razvaline čušperške. Mah je porastel po kamenju, zeleni bršljin se je popel po visokih stenah in med ozidjem rastejo mogočne bukve. Gadje in modrasi se solnčijo sedaj na razvalinah, sove in čuki se skrivajo po luknjah. — Ljudje se kaj radi ogibljejo samotnih razvalin, katere še sedaj vzbujajo nekako grozo.

Ko sem stal prvič na teh slikovitih razvalinah, navdajale so me različne misli. Pred vsem se mi je vrivalo vprašanje, kdo je bil oni sovražnik, ki si je osvojil skoro nepristopni in nepremagljivi grad. Sklenil sem tedaj pozvedovati, kdo ga je razdejal. Prebiral sem spise, toda v teh sem našel le malo o starem Čušperku; hotel sem pregledati arhiv v novem gradu, toda našel ga nisem, ker ga nimajo več. Neki nevešč oskrbnik je baje vsa pisma in vse listine prodal prodajalcu, da je zavijal vanje milo, sveče in druge take

reči. Nekoliko imen in podatkov sem dobil od prijaznega slovenskega zgodovinarja. Naposled sem izpraševal še ljudi o Čušperku in tu, kjer sem se nadejal najmanj, zvedel sem največ. Slišal sem marsikatero pripovedko o starem gradu in nekdanjih njegovih prebivalcih. Na podlagi teh pripovedek sem se namenil spisati to-le povest, ki se opira na zgodovino, največ pa na ustna poročila. Kajpada se utegne sčasoma v poročilih marsikaj premeniti, ker gredo od ust do ust, a jedro je resnično.

V začetku šestnajstega veka so imeli Čušperk v lasti Turjačani. Pankrac Turjaški ga je bil dobil l. 1490. od cesarja Friderika IV. za veliko denarno vsoto v zastavo. Nekdaj so ga imeli v lasti Oselinkarji, ki so se pisali po tuje Osse-linkherji in Osselnikheri, t. j. Oselnikarji. Tako so se imenovali lastniki tega grada do l. 1399. Zakaj so se odslej imenovali »gospodje Čušperški« ali prav za prav »Zobelsbergerji«, tega ne morem povedati. Ali je prišla druga rodbina na grad, ali se je iz drugega vzroka

Na tuji zemlji.

VII.

épo življenje živiš, talijanski poulični pevec,
 Góslí priljubljena skrb, petje ti pôsel jedin.
 Vêdro nad tábo nebó, in zemlja krog tebe cvetoča —
 Láhko iz polnih ti prs pesem ognjena kipí.
 Tukaj poznanec in tam od mesta pohajaš do mesta,
 Z ôken naúličnih mnog ná-te oزرè se obraz.
 Rôjen za góslí — iz strun najlepše izvabljaš glasove,
 Rôjen za petje — do src čárobna tebi je moč.
 Lica neznancem vedrêč veselje izvabljaš na svoje —
 Lépo življenje živiš, pevec poulični moj! —
 Vêndar pogosto zmračí ob strunah se jasno ti čelo,
 Pesmi krilate radósti v prsih tedáj ti zamrê.
 Tâkrat le gibíčni lok silovito pritiskaš ob strune,
 Plašna obkróža celó glásna te mestna dečád.
 Tožni glasovi tedaj lijó se po úlici hrupni —
 Pevec, kateri spomin táko provzroča bolest? ...
 Môrda te žali, da sam brez svojcev ostal si na svetu,
 Da za počitek nikjer stalnega nimaš domú?
 Ali ti v dúši je hip preteklosti čase obnovil,
 Čase, ki s sladkim grenak često je nanje spomin?
 Préveč si upal — zaman? ... Umejem te, pevec sirotni,
 Kaj da nobena besed noče iz nemih ti ust.
 Pevêja takôva je nprav: Nikomur srcá ne razkriva,
 Strune dovolj govoré, vanje izliva — srcé ...

VIII.

»Mesta bogata boš zrl v tujini in rajsko deželo,
 Svojce pozabiš in kraj, ki si ga ljubil doslêj.
 Tujih nazorov pijoč prestvariš si dušo do cela,
 Vzorom, ki zdaj jih gojiš, v srcu ne bode sledú.« —
 Mnogi si takih besed poslôvil se z máno, prijatelj,
 Láhek na ustih posmeh, ki sem razúmel ga jaz.
 Ali sodíli ste prav? Kakó mi zvené po ušesih,
 V južno pomladno si noč slôva šepečem le-tá.
 Ali sodíli ste prav? ... Ve, zvezde, odkrijte prihodnost,
 Gledate z nebnihi višav, mnoga vam znana skrivnost.
 Kakšen li drug je nazôr ljubezni od njega, da ljubi,
 Druga katera svojósti, nego da upa ljubêč?
 Mest veličino in kras, obljubljeno gledam tujino:
 Lepa dežela zares, lépo nje sinje nebó — —
 Ali da ta mi poglêd omamil bi dušo mladostno,
 Da bi pozabil nakrát, kar sem že ljubil otrok?
 Vas, ponosite goré, ravnine in dole domače,
 Ljudstvo najboljše domá, svojega zvezde nebá? ...
 Kakšen ljubimec je on, ki zabi siroto-nevesto,
 Ako je tukaj in tam videl bogatih deklet?
 Zbok samopridja nikdár ne ljubi resnična lubezen,
 K večjemu jedno želi: da se ji vrača ta čút.

Mene pa ljubil je dom, odkar me je svojca pozdravil,
 Njega ljubezni povsod spremlja me draga zavest.
 Tudi ne ljubi slepó ljubezen iskrena in čista:
 V prsih mogočen ukáz tajni je nje gospodar.
 Bratje, in to je dovolj — le jedna mi vstaja še misel:
 Svojce ljubiti in dom često nas tujci učé!

M. O.

Ljudska osveta.

(Povest. — Spisal *Podgoričan.*)

III.

Na konjih privihrajo,
 Dekliča odpeljajo.

Nar. pesem.

D rugi dan dopoldne je Rmanova mati pekla. Hčeri je bilo treba popotnice, ker pojde na pot na Visoko. Ni daleč tje; ako se dve uri dobro hodi, pa se pride tje gori, in dosti ljudij je že prej in potem prišlo na Visoko brez »brešna«. Toda Rmanka ni hotela, da bi njena hči prišla prazna k sorodnikom, zato je prej naštel na prste bratovo družino, potem pa je pekla in spekla toliko hlebčkov in še jednega več, kakor je bilo ljudij pri bratu na Visokem. Ker ni imela poslati kaj drugega primernega, poslati je hotela kruha. Stara resnica je, da so ženske strašno sitne, kadar kruh pekó, in sitna, čmerikava je bila tudi Rmanka. Žalostna je bila, ker pojde Alenčica proč, jezila se je na Čušperžana, da je tak, kakor bognasvaruj. Govorila je hčeri, kako naj se véde v bratovi hiši ter ji popisovala bratove lastnosti in navade. In imela je celó solze v očeh! Kaj čemo, taka so srca človeška! Tudi Alenčici ni bilo prav po volji. Malo

kislo se je držala, ker pojde iz doma, pustivša mater, očeta, brata in ženina.

»Spremim te do Podgore, potem pojdeš pa sama«, dejala ji je mati in si obrisala z rokavom oči.

»Kdaj pa grem?« vpraša jo Alenčica.

»Popoldne, proti večeru, da si le do mraka na Visokem.«

»Saj ne grem danes še nič rada.«

»Meniš, da te jaz rada pustim? Toda iti moraš, rekel je oče, in pa da bodeš prej prišla izpod oblasti Čušperžana; saj veš, na Visokem ni on več gospod.«

»Pa pojdem, da ne bode te skrbeli. Kadar mi bode dolg čas tam gori, gledala bodem pa v dolino.«

»Dolg čas ti ne bode tam gori, ujec Ureh je dober mož, povedal ti bode marsikaj veselega, žena je pa zgovorna, da se bodeta lahko vedno razgovarjali. Saj te pridemo obiskat kmalu; tudi Vid vem, da ni tak, da ne bi prišel nič pogledat.«

Tako sta se pogovarjali mati in hči, in ko sta povedali očetu, kako sta sklenili, pritrdil jima je tudi sam. Proti

Na tuji zemlji.

IX.

Ob stari Romi.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni — —

(Horacij: Carm. II. 14.)

Forum romanum in ve, ob njem starodavne zidine,
Tisoč spominov prizor v prsih poraja mi vaš.
»Póstume, Póstume, glej, izmikajo bežno se leta« —
Ali premislil besed, pevec, si resni pomèn?
Forum romanum — Od tod raztakala v svet je stoletja
Rome kraljeve se moč, slava, oblast in ponòs.
Sámozavestno Rimlján takrát je postajal na trgu,
Zmag je poslušal vestí, gledal je praznike zmag.
V ljudstvih pa strah in trepèt imé si oznánjalo rimsko,
Kóder poraja se dan, kjer se nagiblje v zapád. —
Tukaj ob dedu je vnuk poslušal govornike slavne,
Svetega vzdúšenja vir tod je Rimljana pojíl.
Tukaj v svetiščih bogov svečenik je zažigal daritve —
Takrát še cvéla krepost v prsih je tvojih, Rimlján.
Rod si podjarmljál na rod, pokóril jih z mečem robòve:
Takrát še cvéla krepost v prsih je tvojih, Rimlján . . .
Tóda zajedla nekóč zavist se je vanje, binavka,
Ž njo se zajedel strupen váte propasti je črv.
Forum romanum, kako divjali so bóji po tebi,
Matere jedne sinóv bóji prekleti na vek!
Padel je Cézar . . . Tedáj zaječali so stébri v svetiščih,
Strásti odprl na stezáj vrata široka je Rim — —
Forum romanum in ve, ob njem starodavne zidine,
Tvoji, mejáš Palatin — kaki spomini so ti?
Kje so palače in blesk, ki carske slepíl je poglede,
Mánil telesu močí, duše predajal strastém?
Pili iz smrtnih so čaš s trinógi dvorníki ležnivi,
V zémlje razsuli se prah, kakor poslednji robóv.
Večno zamrl je odmev veselja po zlatih dvoranah,
Večno bohótni v vrtéh cvet je razkóšja uvél . . .
Črne zidine poslój strmé še raz holm Palatínski.
S fóra ozira do njih sličnih se kup razvalín . . .
»Póstume, Póstume, glej, izmikajo bežno se leta« —
Igre nam krute igrá, to že dovršil je čas. —
Pevce nesmrtni, ki tod o letih si bežnih prepeval,
Srečen, da v gróbu ne znaš, kakšna je kletev strastí!
Tujec ob Rome stojim nekdanje posutem središču,
Polno srcé je čutíl — tvoje si pesmi želim . . .
Nočni ob méni se mrak razstrl je od južnega néba,
Nad Kapitól priveslál, nàgníl na fórum perot.
Meseca blede se luč za tankimi plazi oblaki,
Redek ukrade se žar, da pohití do zemljé.

Pôzna se ura glasi . . . Po zraku prhutajo sove,
 Dôkaj že gnezdiijo let na Palatinskih zidéh — —
 Vik jim takó je neznàn . . . Ob stolpih podrtih pa truma,
 Kakor da truma duhóv ráste iz davnih grobóv . . .
 Pevec — med njimi si ti, Venúzijski pevec veseli,
 Némo ob stèbru slonèč, strune molčeče v rokàh . . .
 Pôzna se ura glasi . . . Oj pevec, ubèri te strune,
 Jedno še pesem zapoj, pótlej se vrni v pepel!
 Zláto godalo ob slop najbližji raztréšči na veke,
 Jedno le pesem zapoj rôdu človeškemu prej:
 »Vsému je čas gospodar, jedina je večna — resnica,
 Vse je nestálnosti plen, sama ostane — krepost!«

M. O.

Ljudska osveta.

(Povest. — Spisal *Podgoričan*.)

IV.

»Mati moja!« —
 Mati na tla pade, omedli.
 Narodna pesem.

Red Rmanovo hišo se je vršil žalosten prizor. Mlademu Mar-ku je bilo obupati. Očeta in sestro je bil odvel s silo čuš-perški oskrbnik, mati pa je ležala nezavestna na tleh; le zamolklo ječanje se ji je privilo včasih iz grla. Srd in strah sta mu polnila dušo, in solze so mu silile iz očíj. Ženske so tarnale — saj jih poznate — in oživljale Rmanko z vodo in kisom. Na-posed jo prenesó v hišo ter položé v posteljo. Ljudje so nekoliko časa še stali zunaj hiše v gručah in se razgo-varjali. Preklinjali so grajščaka in se mu grozili ter ugibali, kako bi dobili Rmana nazaj; zlasti Močilar je silil, naj bi urno kaj ukrenili. Slišala so se razna mnenja; največ jih je vpilo:

»Uprimo se in otmimo Rmana in hčer!«

A, ko so nekateri ugovarjali, da je zaman upirati se, odgovarjali so prvi:

»Zakaj so pa Kočevarji pregnali svojega grajščaka, ki je mogočnejši nego naš? Še Slemenci so se uprli, ki jih je tako malo!«

»Pa so bili premagani!« zavrnilo so drugi.

»Sevé, ker so verjeli grajščaku, ki jih je toliko časa motil z lepimi oblju-bami, da mu je prišel na pomoč Tur-jačan, in sta jih potem oba natolkla.«

»Z nami bode storil naš tudi tako.«

»Mi se pa ne damo!« zavrnilo so jih pogumnejši.

In še mnogo so se razgovarjali, a ukrenili ničesar, ker so vedeli vsi, da je grajščaku težko kljubovati.

Polagoma so se ljudje razšli, pri Rmanki so ostali le Močilarji in nekaj soséd. Žena je trpela hude bolečine,

Na tuji zemlji.

X.¹⁾

Fugite partes adversae, vicit Leo ...

Šamši v tujini bedel ob tebi sem, leto ubéglo,
 Ko ti je večnosti mrak trudno zatiskal okó.
 Zadnji odbéžal je hip, po stólpih so zdrknile ure:
 Starega léta pokòp nóvo v življenje vzbudí.
 Z máno tišina in molk; a zvunaj po Rómi kraljévi
 Kakšni glasovi so to v nóči nad mestom vršéč?
 Kdo li prepeva ta spev ob Tibere stáre bregovih —
 Lep in mogóčno-grozán zmago ponósno slaví.
 Čujete vi ga bogóv nekdanjih poráženih hrámi,
 Čuješ ta spev, Kapitol, úmeš ga ti, Palatin? —
 V tëmi si, Róma, nekoč, v prekletstvu in zmótah ječala,
 Sláve ti zémske je luč tudi zašla za goré.
 Préprosti ríbič tedáj na tleh se je tvojih ustavil,
 Róma poganska pred njim v prah si grméla in sip.
 Tàkrat iz tál razvalín orjáski se dvignil je prèstol,
 Prèstol, ki nóve unél sláve je zvezdo ti, Rim.
 Lepa, prelepa povest o préprostem ríbiču-kralju,
 Vere krščanske povest v zèmlji razdèti od zmót ...
 Ključe oblasti v rokàh sedél na prestólu je ríbič,
 Glas mu po svétu zvenél, čuda nebeška znanèč.
 Trdno je prèstol mu stal, vsajèn na poganstva zidine,
 Svétu se drámil je zor, dan se mu véčni rodil —
 Légel k pokóju prvák, a prèstol močán je ostavil,
 Tebi izróčil ga v last, Róma, kraljica svetá.
 Sédali ríbiči nanj — pač dolga, brezkònečna vrsta —
 Prèstol mogóčno je stal v davne preteklosti dneht.
 Ali poslednjič — gorjé! Poglej strahovító gibánje,
 Venčana Róma, poglej — grózne prikazni so to!
 Tvojega néba obráz, kakó je zagrnjen z obláki,
 Ljuče od prèšlih se dôb trgajo stréle iz njih.
 Iz razdejanih sipin dvigújo se črne pošasti,
 Bésne peklenske moči prèstol kraljévi majàt ...
 V prah ga porušit na vek? ... Nikdár, vi duhóvi zlotvóri,
 Stojte in v gróbe nazáj — Lev na prestólu sedí!
 Lev na prestólu sedí, zabíla imé si njegovo,
 Žézla njegovega moč, divja, sovražna druhal?
 Pôgled nad zvézde uprt nikdár ni trepétal pred tábo,
 S krèpko je rôko junák dédščino branil nebes.
 Kdaj li mu klôníł je duh, ki ptici kriláti podoben
 Svet bi oblétel nakrat tja do poslednje mejé?
 Lev na prestólu sedí — umikajo, glej, se pošasti,
 Môzeg pretresa jim mraz, básen je pôgled njihóv,
 Stiska pestí jim obup, in gnev jim obraze razjeda,
 Pèkla pošasti bežé ... Lev na prestólu sedí ...

¹⁾ Glej «Dom in Svet» 1892, št. I. in nasl.

Sámši v tujini bedél ob tebi sem, leto ubéglo,
 Ko ti je véčnosti mrak trudno zatiskal okó.
 Zadnji odbéžal je hip, po stôlpíh so zdrknile ure:
 Tvojega práznika, Lev, mládo se léto rodí.
 Z máno tíšina in molk; a zvunaj po Rómi kraljévi
 Kakšni glasovi so to, v nôči nad mestom vršéč?
 Kdo li prepeva ta spev ob Tibere stáre bregovih —
 Lep in mogóčno-grozán zmagó ponósno sláví.
 Jasno umejem ga jaz: zmagálcu zvení na prestólu,
 Pôje veseljni ga Rim v praznika njemu spomin . . .
 Mesto krščanstva, le poj — še malo, in s tábo prepeval,
 Leva proslavljal krepóst v tebi do róda bo rod!
 V duhu že zrè jih okó: od sévera mnóžice vnéte,
 S hládne večérne strani, daleč od jutrovih mej.
 Náгло jih véde korak . . . Težkó pridržavati v prsih
 Čustev ognjenih je tok, kàdar prodíra na dan . . .
 Z lic jim žarí se radost, ljubezen jim srca razžíga —
 Glásno pozdrávi jih šum, Tíbera, tvojih valóv!

M. O.

Imena rodbine in svaščine.

(Sestavil Fr. S. Lekše.)

(Konec.)

III.

Pobočne rodbinske vrste.

Pobočna ali stranska rodbinska vrsta¹⁾ je skupina oseb, katere ne izhajajo druga od druge, imajo pa ali istega začetnika ali isto začetnico, ali pa oba. Potemtakem imamo več pobočnih vrst in sicer: 1. pobočna vrsta z bratove in sestrine strani; 2. pobočna vrsta s stričeve, z ujčeve in s tetine strani; 3. pobočna vrsta s prastričeve strani itd.

1. Pobočna vrsta.

a) Z bratove strani.

A. Brat²⁾ je tisti, ki je istega očeta in iste matere; med ljudstvom se ime-

nuje navadno «pravi ali lastni brat». Polubrat¹⁾ pa se imenuje tisti brat, kateri je z menoj ali istega očeta in druge matere, ali pa iste matere in drugega očeta. Semtertje se imenuje «poplatni brat», kakor v Savinjski in Zadrečki dolini, ob Učki v Istriji pa mu pravijo «bratuh». Bratje istega očeta pa raznih mater imenujejo se «jedno-krvni ali bratje po krvi»²⁾; bratje iste matere pa različnih očetov so pa «jednomlečni bratje ali bratje po mleku.»³⁾ Pobratim⁴⁾ se imenuje posinjenec jednega izmed roditeljev (očetov ali materin). Pobratim pomeni tudi onega, ki je bil za brata sprejet po nekih obredih. Pobratim-

¹⁾ Die Seitenlinie, linea obliqua seu transversa vel collateralis. — ²⁾ Der Bruder, frater germanus.

¹⁾ Der Stiefbruder; r. сводный братъ; č. nevlastní bratr; fr. demi-frère; l. fratellastro, kar odgovarja natanko našemu «bratuh». — ²⁾ Con-sanguinei. — ³⁾ Uterini. — ⁴⁾ Wahlbruder.

poprej. Mladi Mlakar je vrl in vljuden človek, kaj ne?»

«Ne rečem, da ne, kolikor ga poznam do sedaj. Tudi se nadejam, da mi zastran družbe ne bode dolg čas, če tudi je težko najti družbo, katera bi ugajala meni, in nasprotno morda še težje tako družbo, kateri bi ugajala jaz.»

«Aha! Zdaj bodeš zopet tožila o svojem posebnem značaju. Prav taka se mi zdiš, kakor je bila rajna tvoja mati. Še zadnji trenutek prej, ko sva se vzela, tožila je, da njen značaj ni zame. In vendar sva bila tako srečna; škoda, da je živela tako malo časa! O podedovanih lastnostih so ti pa znani moji nazori. Torej take tožbe so že kar same po sebi nič, kakor tudi onih lastnostij ni. Novejša veda je vse to zavrgla.»

«Jaz se ne bavim s tem», reče Lucija malomarno in se nasloni prav udobno,

da je gledala migljajoče zvezde na jasnem nebu.

«Pač čudno! Realistinja hočeš biti, realistinja najnovejšega kroja, in tega ne priznavaš?»

«Bodi, kakor hoče, mene nocoj to ne zanima», zavrne ga hči, hoteč ustaviti neljubi ji pogovor.

«Potrpi! O prvi priliki ti povem, kakšna je bila tvoja mati», začne zopet kapitan, da bi jo z ljubimi spomini spravil v pogovor. Lucija ni rekla ničesar, popravila tesneje k sebi ogrinjalo in zrla v zvezdno nebo.

Pot se je že nagnila proti domu, hlapec Jože je sem in tje nekaj rekel konjem, da so vozili varneje, in kmalu so se ustavili pred krasnim dvorcem, lepo vilo. Tedaj se je pokazal srp lune izza gore. (Dalje.)

Na tuji zemlji.

XI.

(Bratom v tujini.)

Hvala, da našel sem vas, po krvi soródna mi srca.
 Zemljo prehódi Slovén, brat ga objame povsód!
 Brata objame vesel, vriskáje med svóje ga véde,
 Dvor mu razkaže in hram, duri odkléne srcá. —
 Méne prísrečno takó sprejeli ste, bratje na tujem,
 Vračam hvaléžni dolžník danes vam blági pozdráv.
 Mnogi mi srčni udár od dóma je sprémil stopínjo,
 Mnogo peréčo je skrb dalo slovó mi na pot...
 Kdo me toláži posléj, ko srce mi žalost obléža,
 Kači lokávi nalik pik mu otróvni zadá?
 Tuja se mati zamán nad dete priklanja ihtéce,
 Zíbel mu gúglje pojóc, kliče in téši zamán — —
 Kdo mi opajaj uhó in dušo v ljubézni poljóčo
 S sládko pravljíco o vas, ródne goré in ravní?
 Kdo mi zalivaj skrbán cvetico najzórnejšo v prsih:
 Svídenja čárobni up s tábo, slovenski moj ráj? ...
 Danes pomírja se duh, zaúpneje gledam v prihodnjost,
 Vaša ljubézen krepi, bratje, in vaša srénóst!
 Hvala, da našel sem vas; tesnó se okléni vas duša,
 Kakor privíje hršljín deblom se čvrstih dreves.
 Slab sem med vami, kot on ... samó če ljubezen je móčna,
 Z vami sem, bratje, močán vróče domovje ljubeč.
 Daljao domovje, ki nanj spomíne si z vami obnávljaj,
 Z vami na delo se zanj um in srcé orožuj!

M. O.

pojde vse po sreči, ne mislim se ustaviti poprej nego v Varaždinu.“

Francetu pa ni prav nič dišala jed; le nekoliko se je mogel posiliti. Kamorkoli je pogledal, videl je samo otožne in objokane obraze. Pa tudi njemu samemu je bilo hudo in težko pri srcu, mnogo bolj nego takrat, ko je šel prvokrat iz doma. Ko povečerjajo, odmolijo še nekaj očenašev za srečno potovanje, nato pa odidejo vsi potihoma iz hiše. Bila je prijetna pomladna noč, kakoršnih se je Francè nekda tako veselil. A sedaj mu je to še množilo srčno bolečino. Stisnil je pod pazduho zveženj, ki mu ga je napravila mati in vanj povezala novo obleko, nekaj perila in jestvin, potlačil klobuk na glavo in urno korakal med spremljevalci. Želel je, da bi se čim najprej končalo to bridko slovo.

Kmalu so pri Dravi, ki jih pozdravi s svojim šumom. Tu je čakal pri obrežju h kolu privezani splav. Še jeden objem, še nekaj vnetih voščil „Bog te obvaruj!“ in nov tok solzá. Ko stopijo trije moški na splav in odsečejo kol, ob katerega je bil privezan, — splava lesovje po deročih valovih in odnese starišem in sestrama njih ljubljenca Franceta. Sam večni Bog vé, ali se bodo še kdaj zopet videli!

Francè, ki ni znal veslati, ni imel na splavu nikakega opravka. Vrh tega pa je tudi čutil v udih nenavadno slabost. Moral je sesti in tako sedeč je gledal plavničarja, ki sta vodila splav po noči tako dobro, kakor malokdo po dnevu.

Na obeh stranéh so se videle na obrežju bele hišice, toda žive duše ni bilo nikjer. To jim je posebno ugajalo. Kmalu so dospeli vstric Vozenice, kjer je bival Francetov zakleti sovražnik, Kašner, kmalu tik Vuhreda in tako dalje. Moralo je biti okoli polnoči, ko so bili vstric Ruš, kjer se je Francè spomnil mogočne priprošnje Marije Device v Rušah ter zmolil v ta namen nekaj molitvic. In še predno je zapel zvon, zvo-neč jutranjico, pustili so že za seboj Maribor ter z dokaj ložjim srcem veslali proti Ptujju.

Tu se je jelo polagoma daniti in ob enem je vstajala iz vode gosta megla. Dalj časa ni bilo mōči ničesar opaziti na obrežju. Samó splavi poleg obrežja in živo gibanje poleg njih je kazalo, da so že vstric Ptujja, kjer bi bili lahko priveslali h kraju in prodali svoje blago, ko bi jih ne bilo gnalo dalje v Varaždin. Précej pod mestom pa solnčni žarki prepodé meglo ter jamejo prijetno ogrevati naše potnike. Pa tudi dravski valovi so postajali slabejši, da včasih dalj ni bilo treba prijati za veslo. Plavničarja torej umakneta vesli iz vode, privežeta ju z vrvjo ter se približata na sredi splava k Francetu. Ta izvleče iz zveznja kruha, mesa in sira, da to použijejo, ker na vodi se oglašá, — kakor pravijo — pogostoma glad. Ko so zajutrkovali, nesla jih je voda naprej in naprej. Nekaj ur še, in pustili so za seboj zeleno Štajersko ter dospeli na Hrvaško.

(Konec.)

Na tuji zemlji.

XII.¹⁾

Ob Koloseju.

Omnis caesareo cedat labor Amphitheatro,
Unum pro cunctis fama loquatur opus.

(Marcijal.)

Rad se mudim, Kolosej, ob tvojih mrakôt-nih zidinah,
Čudi se v čudu strmeč tvoji ogromnosti duh.
Še v podrtinah svedók bahaštva in slave si rimske,
Carjev preširnih ponôs včrtan je še ti v zidéh.
Vse naj prekášala kdâj veličasti je tvoja mogočnost,
Kar je ustvaril jih svet, kar jih proslavljal slovès.
Reko raztôčil zlatá ponosni je Tit ob zidanju,
Dvânajst je tisoč robóv težki usmrtil napôr;
Judov-robóv — nebés jih strla je kazen zidarje,
Ker so zavrgli nekôč vogelni kamen svetá. —
Tôda, orjaški pomník, na tebi še druge sledove
Včrtane v skalnati zid gleda strmeče oko.

¹⁾ Glej „Dom in Svet“ 1892, št. 1—5; 1893, št. 2 in 3.

„DOM in SVET“ 1895, št. 4.

Ni nam izbrisal jih čas, na veke ne bo jih izbrisal,
 Déžja in plôhe naliv ni jih, ne bo jih izpral!
 Znaki sramôte so to in krutosti črne poteze,
 Srage nedolžne krvi, ki se točila je tod.
 Znaki sramôte, ki vaš jih risal pohlêp je, trinógi,
 Srage nedolžne krvi, ki jih pisala je strast! — —
 V davno stoletje nazaj moj duh se v poletu zamika,
 V strašen pred sabo prizôr žalno upira pogled:
 V blesku in siju krasán Kolosej do nebá se dviguje,
 Kdo bi mu vso veličast, kdo bi opisal mu čar?
 Ljudstva se hrumna druhal po sedežih gnête v višini,
 Sije razkošje jim z lic, strast in pohlêp iz očíj.
 Mnogi že pasejo dan ob igrah se krutih, krvavih,
 Mnogi že bórec je pal njim na veselje in smeh.
 Temu je tekmeča meč prebódel razgaljene prsi,
 Onemu sužnje teló leva raztrgal je zob . . .
 Ni jim nasičen pohôt, še lepših zahtevajo iger —
 Z zlatega sedeža car svoj je odpôslal ukaz . . .
 To je šumenje, hrumenje, nestrpno se množica giblje,
 Prsi dviguje jim strast, dušo jim žeja morí;
 Žejni so, žejni krvi, mučeniške krvi kristijanske,
 Skoro povelje se daj, skoro prični se nastôp!
 Zdajci vse tiho za hip — — V Vestalkah srcé zatrepeče,
 Kruto, pohôtno srcé — žêni največja nečast!
 Starčka upógnjenih râm, s srebrno, častitljivo glávo,
 Divja prisuje svoját v sredo aréne kolneč . . .
 Divje zaôri ves ljud po sedežih krožnih v gledišču,
 Vótlo grmi od zidov klicev, vriskanja odmev.
 Rôke udarijo v plosk, in v kletkah železnih aréne
 Tiger zarjôve in lev, novega plena želján.
 Starček poklekne srčán, k nebesom mu splavajo želje:
 „Tvoja pšenica, Gospod — naj jo le zmelje zverjád!“
 Zopet vse tiho za hip — — Zdaj rôko povzdigne Vestalka,
 Kletkam se duri odpró, levom je dana prostóst . . .
 To je šumenje, hrumenje in rádot in sreča med ljudstvom,
 Sam božanski se car v sladkem razkošju topí.
 Z zlatega sedeža zrê, kakó na aréni umira
 On, ki ni môlil bogóv, ni jim zažigal kadil.
 „Vsak naj pogine takó!“ — in ljudstvo napáseno vpije:
 „Črt kristijanom in smrt — živel naš božji vladár!“

* * *

In za nastopom nastôp — — Kdo vaše preštél bi število,
 Slavne junaške vrsté, ki ste umirale tu?
 Eden samó je vas štel in v knjigo vas pisal življenja:
 On, ki vam palme odbral, On, ki vam zmago je dal.
 V knjigo življenja zvestó vse muke je pisal in vzdih,
 Vence vam plétel je sam, vence iz večnih cvetic. —
 Ródu brezbožnemu pa pogube je pisal osveto,
 Trnjevi plétel je bič ródu najvišji Gospod.
 Davno že vdaril je ž njim po njem in kraljestvu njegovem,
 Vdaril po njega bogéh — vse je potrebil z zemljê;
 Vse je potrebil z zemljê: bogastvo rodú in veličje,
 Slavo in srečo in moč — vse je potrebil z zemljê . . .
 Vi ste ostali samó, zidovi poráženi, góli,
 V vas je začrtan ostal ródu sramôte spomin;
 Ródu sramôte spomin, poganskemu davnemu ródu,
 Nam pa resnice izràz, vere je naše dokáz — —

Dvignite, dvignite glas, govoríte, ve stene mrakótné:

Kaj jih privélo je v smrt hrabre junake nekóč?

Staréke, móžé in žené, otróke in nežne device,

Ko jim je zláta mladost v prséh razprézala kal?

V smrt, ki je strla jim vse: ljubezen in nádeje zórne,

Slast, uživánje in čast, ki jih ponujal je svet?

S sedežev rógal se Rim, režale tu doli so tigre,

Njih pa ni génil zasmeh, zdrobil poguma ni strah — —

Stene šepečejo, čuj . . . skrivnostno je to šepetanje,

Moje pa ume srcé gláse, ki tajno šumé.

Spev se mi zdijo ubran, kot da ga prepevajo trume,

Ki napojile so tlá s sveto, nedolžno krvjó —

Slušam in slušam ga nem, takó mi je milo pri duši:

Spev o resnici je to, božje ljubezni je spev!

M. O.

Huda ura.

(Spisal dr. Jos. Križan.)

(Dalje.)

Opisati treba tudi pojave, kateri spremljajo hude ure. Hude ure so vzrok, da se svetijo visoki predmeti, n. pr. križi na zvonikih, posebno ako dobro prevajajo elektriko. Ta pojav je bil znan že starim narodom. Plinij pripoveduje, da je opazil svetlobo na kopju vojakov, ki so po noči stražili. To svetlobo je tudi opazil na jadrnih in drugih delih ladije. Baš tako omenjajo tudi Seneka, Plutarh in Lucijan tako svetlobo. Zgodovinopisec Tit Livij, roj. 59. l. pred Kristusom, pripoveduje, da so v drugi punski vojski (l. 218. do 201.) v Siciliji vojakom po noči goreli meči. L. 214. pred Kristusom je tako gorela v Apuliji zelena palma, in l. 196. pred Kristusom sta gorela bodca dveh sulic v hramu Monete. Taka svetloba se imenuje svetloba sv. Elma (Elije).

Svetlobo sv. Elma so opazovali tudi v najnovejših časih. Prikazuje se, kadar se bliža huda ura. Lichtenberg je leta 1763. opazil svetlobo sv. Elma na zvoniku sv. Jakopa v mestu Göttingen. Menger je leta 1778. opazil svetlobo sv. Elma v mestu Rouen za časa hude ure. Sauvan jo je videl na zvoniku Grands-Augustins v Avignonu leta 1783. Župnik Biron v Plaucet-u na Francoskem jo je opazoval 27 let na križu zvonika svoje cerkve ob hudi uri. Dné 28. svečana l. 1852.¹⁾ so opazili v Teisenu na zvoniku tako svetlobo sv. Elma, da se je ljudem zdelo, kakor bi gorel zvonik. Prochaska²⁾ je opazil dné 8. rožnika leta 1886. v Pragi ob hudi uri na Marijini cerkvi jednako svetlobo.

Svetloba sv. Elma se ne opaža samo na križih zvonikov in na drugih vrhéh, ampak tudi

na travi, na listju dreves in na površini vode ribnikov in morja. V južni Afriki je opazil Burchell na livadi svetlobo sv. Elma, in visoka trava je bila zaradi te svetlobe kakor v plamenu. Leta 1856. je opazil Kleefeld blizu Danziga ob hudi uri na vsakem listu jesenovca plamen, ki je bil prav za prav svetloba svetega Elma.

Lep primer svetlobe sv. Elma omenja časnik „La lumière électrique“ 1. vel. travna l. 1880. V Saint Cergues-u je bil cel smerekov gozd zaradi svetlobe sv. Elma kakor v plamenu.

Opaza se tudi na ljudeh in živalih. L. 1817. je opazil Braid na ušesih konja, katerega je jezdil, plamen, in tudi njegov klobuk je bil okrožen s plamenom. Ko so se dné 8. velikega travna leta 1831. častniki v trdnjavi Bab-Azou-nu v Algiru sprehajali gologlavi ob hudi uri, opazili so drug drugemu na glavi svetle plamene. L. 1880., kakor pripoveduje „La lumière électrique“, svetila se je obleka šestih oseb ob hudi uri na Velikem Zvonarju zaradi svetlobe svetega Elma, kakor bi gorela.

Hudo uro spremlja dalje toča, katera uničuje trud marljivemu poljedelcu. Toča je po obliki in velikosti jako različna. Njen postanek in njeno razširjanje je kaj nepravilno. Toča je redkokdaj popolnoma okrogla, ampak je podolgasta in ploščasta. Njena površina ni vselej gladka, ampak je tudi hrapava. Ako z nožem razkoljemo zrno toče, tedaj se uverimo, da je v njeni sredini belo neprozorno jedro. To jedro je, kakor se prepričamo z drobnovidom, iz ledenih vledencev. Nekatera zrna imajo dve jedri ali pa celó tri. No, dobi se tudi toča, ki ima

¹⁾ Wiener meteorologische Jahrbücher.

²⁾ Meteorologische Zeitschrift 1886.

„No, kaj? Ni bilo tako slabo“, zavrne ga sestra in pogleda v stran.

„Pa vendar kako?“

„Ne kaže, da bo napačna ženska.“

„Ali se ti ni nikoli zaletel jezik, da bi ji dejala: Ti Žefa?“

„Tega ne, a dostikrat mi je bilo že na jeziku.“

„Glej, jaz sem pa stvar že tako ukrenil, da ne останem več doma. Oče bode gospodaril sam, saj vidiš, da je nas vse popolnoma pregledal, naj si pa tudi pomaga sam. Vest mi tudi pravi, da se s tem umaknem še večjemu grehu, ker vedi, da poslej ne bo več miru v naši hiši. Zakaj bi se človek ne izognil taki grešni priložnosti?“

„Lovro, lepo te prosim, nikari tega!“

„Kaj pa naj storim, ljuba sestra?“

„Potrpi, saj ne bo vedno tako, potrpi Lovro!“

„Ne morem, dasi bi rad ostal radi tebe. Kaj mi bodo rekli ljudje!“

„Lovro, ostani!“ prosi ga Ivanka.

„Ne boj se, sestra moja! Pri vojakih sem bil korporal, mislim, da se tudi drugodi prerijem skozi svet. Materino doto vzamem, to sem že sklenil, in pojdem strani. Ko se ustanovim za trdno na kakšnem kraju, ne zabim te, ljuba Ivanka, pisal bom pó-te.“

„Lovro, jaz nisem bila še nikjer po svetu, Lovro — —.“ Še bi bila govorila, a zaradi nekega šuma, ki je prihajal izza bližnjega grmovja, ustavila sta pogovor in gledala, kdo se prikaže navzgor po stezi. Za nekaj trenutkov se pridrsa po stezi oče Možina s polnim brentačem na rami. Ugledavši Lovra in Ivanko, reče: „Težko je, težko, posebno če moraš s težo grozdja prenašati še grehe sinočne gostije. Jaz nisem več za take pojedine. Oh, glava me boli. Zakaj nisem bil rajši doma okolu živine.“ Možina je godrnjal še dolgo potem, ko je že prišel mimo njiju, a naša znanca ga nista več slišala, ker sta stopala nizdol v vinograd.

(Dalje.)

Na tuji zemlji.

XIII.

Dolga se vrsta vozov po ulici vije široki,
Ljudstva jo spremlja nebroj, sije mračno jim pogled.
Žalen mrtvaški sprevod — postanem, srcé se mi zdrzne:
Takega nisem še jaz videl pogreba nikdár!
Perja rudečega šop na krsti naj križ nadomešča,
Križ, ki poslednji je nanj duše nam up prikovan.
Po svečeniku zaman okó se ozira boječé,
Ki bi molitve pojóč mrtveca spremljal v pokóp.
Zadaj za krsto vihrá zastava in zopet zastava,
Čudni so znaki na njih, kdo jim razúmi pomén?
Eden je jasen, očít — od gróze mi krčí se duša:
Satanov studni obráz spremlja pokojnika v grob — —
Godba pred krsto igrá davorije, koračnice hrúmne —
Kam te je, ljudstvo, napuh, kam te privéla je strast!
Roma krščanska, gorjé, na tvojih zdaj tleh posvečenih
Novo paganstvo bujnó žéne strupene kalí!
Ljudstvo, in ti se režiš? Nesramna ti pesem iz grla
Vrè, ko do tihih gomil spremljaš sodruga teló?
Oj, da se krsta odprè, da dvigne iz nje se nesrečnik,
Bled in mrliško-grozán — pač bi umolknilo tí!
Pač bi strah in trepèt, obup se tí duše polotil,
Da le besedo bi on eno izrekel samó! . . .
Toda — pravljíca, velíš, pravljíca je svet tam za gróbov,
Vse je končano, ko v prah bedno se truplo razspè —
Ljudstvo nesrečno, nikar! — zaplakaj, v solzàh se potôpi:
Strašna slepota mračí tvojega uma pogléd!

M. O.

oblaki in megle zamrznjena tla solncu. Kako ogreva na Martu solnce iz jasnega neba z vso svojo močjo tla, to ti bo še očitneje, če poslušáš, kaj uče poskusi in pozvedbe. Vzemiva vroč poleten dan kos ledú; če ga položiva, kakoršen je, na solnce, hitro se raztaja in razleze; ako ga pa zavijemo v bombaž, ki slabo vodi gorkoto, tedaj se kaj počasi taja, tako počasi, da te skoraj ne strpi čakati, da se raz-

taja. Na Martu leži led in sneg odkrit na solncu, na zemlji pa ga megle zakrivajo solncu, kakor bi bil z bombažem zavarovan pred solčno gorkoto. — Ta vzgled je kaj prepričevalen, razloček očiten, da skoro očitnejši biti ne more; brez napora svojih mislij spoznaš, zakaj se na Martu led hitro taja, na zemlji pa ne.

(Dalje.)

Na tuji zemlji.

XIV.¹⁾

Šestič oziraš na me, prijazna se zvezda božična.
 Kar me črez rojstveni prag v svet je zanesel korák,
 Kar je poslednji zamrl pogléd nad vasjó mi domačo,
 Predno v daljavo zavil gladki železni je tir.
 Zdrava z nebeških višáv, božičnica, draga poslanka,
 Sveta pozdravljena noč, ki jo naznanjaš ljudem!
 Kristus rodí se nocój, radújte se dvori nebeški,
 Kar je na nébu zvezdá, vse naj svetló zagoré!
 Kristus rodí se nocój, veselí se zémlja sirota,
 Svojega móli Bogá, človek, in hvalo mu poj! —
 Šestič v tujini spomin obhajam prečudne dogodbe,
 Ko je najvišji se Kralj v hlapca ponížal za nas ...
 Tiha, slovesna je noč: po úlicah mesta in trgih
 Vóz je polegél ropót, ljudstva umíril se šum.
 V célici pevec bédím, a duh se zataplja mi v sliko,
 Lepše ni záme slikár slike zamíslil níkdár ...
 Prêprosta vas, dom kmetski v vasi, sneg krov mu pobélil,
 Sveč je ledénih pod kap mrzli pritrídil mu mráz.
 V lini cerkvéni je zvon Mariji odpel že pozdrave,
 V kmetsko je hišo priplúl čárobni svéti večér. —
 V ôknih zabliska se luč, pozdrav govóri si družína:
 „Hvaljen nam bódí na vek Jezus, Rešítelj svetá!“
 Vrata se híšna odpró, kadíla božičnega v izbo
 Sládkí razlíje se vonj, v duši pobožnost dramêč.
 Oče se híšni kadít je odpravil po shrambah prihišnih,
 Davni zapústil mu rod v dédščino šego je tó.
 Glásno molítev molêč pohaja vse kóte domovja,
 Véno jih vse pokadí glásno molítev molêč:
 Da bi nebeški Gospod obvároval slednje nezgóde
 Rôdni premili mu stan, njému in vnukom za njím ...
 Mati pa v izbi mej tem približa do bele se mize,
 Pražnji, najličnejši prt nánjo pogrne skrbnó;
 Kruhe božične zloží na mizo s hvaležnim očésom:
 Vsak je lepó zapečén — dobro imela je peč —
 Vêndar najlepši od vseh p o p r t n í k se ji vídi velíki,
 Toli vznesén še níkdár ni bil in toli lahák.
 Kruhe na mizo zloží ter s prtóm jih mati pokrije:
 Saj je nocoj se rodíl On, ki je ž í v í naš kruh — —
 Skrómna večerja — — Potem pa pričnê se prísrčno veselje,
 Kakor ga íščeš zamán v grajskih razkošnih doméh.

¹⁾ Glej: Dom in svet“ 1892, 1893, 1895.

K pěči pritisne se ded in z babico mati in oče,
 Deco pa umni pastir k jaslicam zbêre pred ,kót'.
 Jaslice krásne zares: Po hribcu zelênem iz máha
 Béle stezíce vîjó, križajo se in gubé;
 Truma pastircev bédí pri krotkih ovčicah na paši,
 Angelskih pevcev je zbor trudne jim vzdrámil oči;
 Zvézde repáte sijaj igrá si nad hlevcem ubožnim,
 V hlevcu Devica klečé svojega móli Sinú,
 Večnega móli Bogá, ki v jasli ga je položila —
 Prêprosti, revní tesár tîk ob Devici klečí . . .
 Jaslice krásne zares . . . in krásna ta pesem pobožna,
 Ki iz nedolžnih zdaj prs nežno-ljubó zazvení:
 „Čudo poglejte nocoj . . .“ prepeva si pesem mladina,
 Déklica vbira naprej, bratec prilaga za njo;
 Čárobno pesem zvení — ne more káj ded si pri pěči,
 Da ne bi tukaj in tam malo pomagal še on.
 A ko umolkní je spev, pohvali si babica deco,
 Dedu pa pravi tako, da mu okóren je glas . . .
 Tu pa iz vîvčka pepél iztrka si dedek počasi,
 Pa se za malo mu zdí bábični sméli ukor;
 „Glas moj okóren, nû dà — a čakajte“, živo pristavi,
 „Čákajte, da vam povem, nékoč kakó sem jaz pel!“ — —
 Pa jo zastavi povest o blázení, davni mladosti
 Sebi v prîsrčno sladkóst, deci brezskrbni v pouk
 Dolgo, sprelepó povest . . . Oj koliko dragih spominov,
 Koliko módrîh besed, koliko sméha in šál! . . .
 Pôtlej pa zopet se spev zaôri po hiši prijazni:
 „Slava v nebesih Bogú, ródu človeškemu mir!“
 Dedek glasneje kot prej pripeva k božîcnemu spevu,
 Nájsi drží še tako babica se mu na smeh — —
 Spev se za spevom vrstí — a babica, oče in mati,
 Oni pač tudí pravljíc znajo iz prêšlosti dnîj. —
 Naglo poteka večér, in sreči le-tej in veselju
 V grajskih razkošnih doméh íščeš zamán jim sledú. —
 Zdajci iz line se zvon oglási po mirni se vási,
 Sveti polnočni se čas blíža v svetíšče vabêč.
 Deca je trudna sevê, — a oče in mati na noge,
 Babica tudí na pot v božîi odpravi se hram.
 Dedek naj váruje dom, in luč naj prijazno — sveteča,
 Dokler zazôri se dan, v kmetski naj hiši gorí:
 Saj je rodil se nocoj nebeški je božîi Rešitelj,
 Luči pravečne izvôr, sam najsijajnejša Luč . . .

Šestič oziraš na me, prijazna se zvezda božîčna,
 Kar me čez rojstveni prag v svet je zanesel korak,
 Šestič v tujini spomin prečudne obhajam dogodbe,
 Ko je najvišji se Kralj v hlapca ponižal za nas.
 V cílici pevec bédím — in duh se iz snà mi predramí:
 Drážestno slíko spomin čaral je mênî zares —
 Božîč prelestni — d o m á . . . oj tiho, srcá koprnenje:
 Skoraj resnica bo spet: božîč prelestni — d o m a !

M. O.

Na tuji zemlji.

XV.

Adhaereat lingua mea faucibus meis,
si non meminero tui . . .

(Ps. 136, 6.)

Rimski najslávnejši dan, krščanstva vesoljnega praznik,
Petra, ključarja nebes, kneza-apostola god. —
Kakor deroče vodé v brezkončno se stakajo mórje,
Kjer jim edinosti dom, sládkega dom je mirú :
Trume se ljudske takó iz národov vseh in pokrájin
V Petrov se zgrinjajo hram, kjer sta edinnost in mir.
Zémeljska óbla, pod vhod v ogrómnno svetišče pripeta,
Pač si resničen simból bila in bodeš na vek !
On, ki je Cérkve podstáv na skalo sezídal nekršno,
On k ti skali je sam zémľjo vesoljno pripél . . .
Kneza-apostola god. — V krasóti blestí se svetišče,
Da le nebeški bi dvor mériti mogel se ž njim ;
Luč se do luči žarí nad grobom apostola-kneza,
Ki je prižígal nekoč v svetu najzórnejšo luč ;
Cvetje dehtí mu v spomin, in srca drhté mu v zahvalo,
Biserji rádnostnih solz tudi mu kitijo grob.
Kakor v plamenih svetlé v mogočni se kúpoli slóva :
„Skala si, Peter, mi ti, črede si moje pastir!“
Ključé oblásti v rokàh, ovenčan s tijaro kraljevo,
S plaščem častí naodet on poleg groba sedí,
On poleg groba sedí, prvak na kraljevem prestólu,
V brónastem kipu celó, zdi se, da duša živí . . .
Orglje slovesno bucé, in pesem odmeva v svetišču,
Sluša jo tujec zavzét, sluša s ponosom Rimljan :
„Rim, presrečni ti Rim“ — zvené po svetišču glasovi,
„Ki posvečena so tlà tvoja s prvaško krvjó,
Vsega svetá veličast prekašaš ti mesto edino,
Rim, presrečni ti Rim, stolica večna svetá!“ . . .

Rimski najslávnejši dan — ob grobu apostola-kneza
Mórda poslednjikrat zrem tvoje lepóte sijaj.
Skoro popotni me les do zémľje bo spremil domače,
Koji še hranim zvestó prve ljubezni zaklád.
Mórda ne vrnem nikdár do svetega pótlej se mesta
Praznik sprelepí slavit, ki je Rimljanu ponós,
Mórda . . . Nò zabim te ne, iz duše te jaz ne izbrišem,
Rimski najslávnejši dan, kneza-apostola god !
Dókler mi bežni bo čas spomin tvoj obnavľjal na zémľji,
Leto za letom bo duh rómal na jug mi nazaj . . .
V duhu poslušal bom spev o večnem, o blaženem mestu,
Spev, ki je vábil mi kdaj sólzo hvaležno v okó —
V duhu na ríbičev grob pod kúpolo bodem poklékal
Mólit, da črede rodóv eden že združil bi hlev,
Mólit, da ródni mi brat, Slovan da bi skoro se vrnil,
Materi, sólzni za njim — na koprneče srcé . . .

M. O.

Na tuji zemlji.

XVI.

Vrhnika moja, pozdrav moj sprejmi iz tuje dežele,
 S silno, nevdružno močjó k tebi me vleče spomin!
 Mati si moja ti pač, ti zibel si mojo gugála,
 Kdo bi prišteval mi v greh, da te srcé poželi?
 Kdo bi me krivo umél, če tolikrat gledam ti v duhu
 V zórni, sprelepi obraz, ki mi je vtisnen v srcé?...
 Vrhnik moja, dovolj že let je omáhnilo v večnost,
 Tujih odkár je gorá zástor te mēni zakril;
 Vēnder, ko v duhu te zrem, takó se mi živo dozdeva,
 Kot da pri tebi sem spet, kot da sem zopet domá.
 Bistri Ljubljánični vir, ki v divnem Močfniškem kotu
 Zlatega solnca želján tretjič na dan koprní;
 Pôtok na vási srebrn, ki po njem smo gazlí otroci,
 Kadar vodé ni zaprl v šúmi strahôtni nam ‚zmaj‘;
 Vaški mostiček in mlin s ponájveč pokojnim kolesom —
 Vsê še kot nékoč, zvestó v duhu pred máno je vsê.
 Sveta Trojica raz holm prísérčno takó me pozdravlja,
 Kakor da zopet otrók z babico k nji sem prispél;
 V dolu prijaznem pod njo smehljá se mi hiša med drevjem,
 Slámnat pokriva jo krov — ni me povedati sram —,
 Slámnat pokriva jo krov, a ljubša je mojemu srcu
 Mimo paláč in gradóv, ki sem po svetu jih zrl —
 Rojstvena hiša, ljubó naj senči te sveta Trojica,
 Sreča in blágor in mir s tábo naj bodo vsekdar! — —
 S holma od cerkve pogléd nad ljubljenim plava mi trgom,
 Hiša do hiše, in dom sléharni znanec je moj.
 Svetega Pavla zvonik Hríbljánom ponosno možúje,
 V mraku večernem nebá križ se dotiče njegov.
 Čuj, ne oglašá li zvon iz tērne se líne njegove,
 Zvon, ki v devétih faráh njemu enacega ni?
 Kolikrat, kolikrat glas njegov mi brní na ušesa
 Zjutraj, ko vstaja nam dan, zvéčer, ko vlega se spát!...
 Čudna ljubezen zares — do rôdnega doma ljubezen,
 Križem svetá se podáj, v prsih jo nosíš s seboj!
 Vrhnik moja, dovolj že let je omáhnilo v večnost,
 Tujih, odkár je gorá zástor te mēni zakril;
 Mnogo na licu je čas potezo mi pač izpremeníl,
 Čut predrugačil se mnog v srcu je mojem, to vem;
 Eden pa še mi gorí, kot nékoč je gôrel mi v duši:
 Sládki ljubezenski čut záte, moj rôjstveni kraj!

M. O.

Biserji.¹⁾

5.
 Jedó iz jedne sklede,
 Pa vsak drugač se vede.

7.
 Katera najbolj joče vdova
 Prav rada omoži se znova.

6.
 Če ženiš se, za svét vprašuj,
 A drugim v zakon ne svetuj!

8.
 Ob žetvi vselej se ne smeje,
 Kedor smejé pšenico seje.

Anton Hribar.

¹⁾ Prim. „Dom in svet“ 1896, str. 245.

Na tuji zemlji.

XVII.¹⁾

Leonu XIII. za biserni god.

Una voce festiva a quel Grande,
La cui possa divina si spande
Sino agli ultimi estremi del mar.
(*Papeška himna.*)

Često nam sredi zimé na jugu, na čarobnem jugu
Vetrec zaveje volján, kadar prebuja se dan;
Vetrec zadahne mehak, in solnce pogumneje vstaja,
Slana ozébla in mraz plášna bežita pred njim;
Novo življenje tedaj zaplôve po žilah prirodi:
Sredi moreče zimé dan se pomládni rodí.
Sredi moreče zimé . . . Oj Leon, naš véliki Leon,
Tebi življenja je tek davno že v zimo zavil!
Sneg Ti posrébril glavó, zamóril na licih je cvetje,
Krvni po žilah obtók mraz Ti zaséda strupen.
Stárosti zima, Pastir — in k temu bridkostij mrazóvi,
Ječa in led neprebít Cerkvi odtújenih src . . .
Témne meglé in vihar, ki méče ledene valove
V Petrov rešilni čolníč, da bi ga zgréznil v prepád . . .
Zima ob Tebi zares — — a danes, Pastir naš kraljévi,
Sredi moreče zimé dan je pomládni Ti vstal!
Vetrec mehak je zavél — spomin, ki v mladóstne Te gaje,
V blažene sreče Te raj, Leon, zanaša nazaj.
Šestdeset trudnih je let zaspalo nevzdramnosti spanje,
Tvoj na perutih se duh prédnje zamika nazaj.
Čaroben srcu prizór: Mladič cvetočega lica
Prvič pred božji oltar svoj je naménil korak.
„Slava v višavi Bogu!“ še odmeva od jaslic božičnih,
„Slava v višavi Bogu!“ jezik lepéce njegov.
V prsih trepéce srcé od rádoti sládké in gróze,
Sólza kristalna v očeh čustev je srčnih izráz.
V prsih trepéce srcé . . . mladič upógne koleno:
Prvič v tresočih rokah svojega nósi — Bogá . . .
„Večni, neskončni Gospod, oh kaj li naj Tebi povrnem,
Jaz, ki nevreden sem ves, da si se náme ozrl?
Tvoj sem, na veke sem Tvoj!“ — — Oj Leon, na veke Gospodov,
Sklénil si ž Njim se tedaj, sklénil je s Tábo se On!
Drážesten srcu spomin! . . . Premíšljal si môrda ga često,
V trpkih, bridkostnih si dneih dušo krepil si ob njem;
Vendar, kot danes, nikdár takó še ni prs Ti ogreval,
Danes, ko sredi zimé dan je pomládni Ti vstal,
Biserni mašniški dan; na svetem slaviš ga prestólu —
On je posadil Te nanj, ki je podnožje Mu svet —
V zimi ga mrzli slaviš, a duša se vsa Ti pomlaja,
Leon, in zopet v očeh sólza kristalna igra . . .
O le igra, le igra hvaležnosti v ôku Ti sólza:
Neprecenljivih dobrot ná-Te razlil je Gospod,
Ná-Te, Pastir, in na nas, ki žézlo nam Tvoje kraljuje,
Vsem je rodovom zemljé v Tebi delil blagoslov!
V duši Ti pesem zvení: le zvéni zahvalna Ti pesem,
S Tábo prepeva jo svet, s Tábo jo pôjemo mi!

¹⁾ Gl. „Dom in svet“ 1897. in nazaj.

Na tuji zemlji.

XVIII.

V katakombah.

1.

Tihi podzémeljski dom; vse križema ozki hodniki,
 V stenah za grobom se grob, grob se nad grobom vrstí.
 Davnih pokójnikov dom . . . Tišina, brezdanja tišina,
 Moj le boječi korak tajno odmeva od sten.
 Z lučjo medlečo vodník molčeče koraka pred máno,
 Žarka se njenega sled slábo s temíno borí.
 Noč, brezmejna tu noč . . . ,Vodník moj redkobesedni,
 Kam si privedel me, kam? Stoj, odgovôri, povej!
 Kákošna čúda naj zrem v podzémeljskem, smrtnem kraljestvu,
 Tukaj, kjer grôza in strah stiskata plášno srcé? . . .
 „Grôza, prijatelj? Nikdár! T o l a ž b e le-tù je domovje
 Vsem, ki jim v prsih gorí v e r e božánstvena luč!“

2.

Intelligite, qui iudicatis terram!

(Ps. II. 10.)

Vi, ki je vera vam laž, mračnjaštvo in tlapnja moreča,
 Uma sanjavega stvor, bolnih izródek možgan —,
 Čujte prastáro povest, resnično povest, neutajno,
 Čujte jo, môrda ob nji gane srcé vam Gospod! —
 Davno že bilo je to . . . Tam gôri po rimskih je hólmi
 Blesk se košátíl in kras, kakor ga videl ni svet:
 Bajnih palač in vrtóv, vodometrov in kipov umetnih,
 Svétlih gledišč in svetišč divni, nadzémeljski čar.
 Davno že bilo je to . . . Nasladno, razkošno življenje
 V krásnih, ponosnih doméh živel je Romulov rod.
 Srečno življenje — — kdo ve? Neumljivo srcé je človeško:
 V slast se potôpi — na dnù glóje nemira mu črv!
 Srečno življenje — — oh ne! Na zlatem prestólu se carju
 Venčano čelo mračí, težke moré ga skrbi.
 Témne ga slutnje moré: od dneva množí se do dneva
 V mestu krščanska „svoját“, kakor da raste iz tal.
 Vražna „svoját“, ki bogov ne moli po šegi očetni,
 Koji je zmédla glavó križa brezumna modrost . . .
 Skrivna, nevarna „druhal“, nje črni, sovražni naklepi
 Májejo carju prestòl, snujejo carstvu propást . . .
 „Carstvu propást — há há!“ obrvi zježé se vladarju,
 Gnevno mu sine pogled, strela iz njega žarí:
 „Padlo še ni jih dovolj pod brušenim mečem krvavim,
 Zmlél jih v gledišču zverij vse še premalo je zob —
 Vnovič, vojaki, na lov! V potokih naj kri se pretaka,
 Kar je krščanskega, vse klôni pod mečem mi vrat,
 Vse!“ — — in tekla je kri, v potokih rudečih je tekla,
 Carjev zvestó je ukáz divja vršila druhal . . .
 Padal za možem je mož in žen in devic brez števila,
 Cvet je nedolžnih otrok tudi premnog bil osút.

Kristus na ustih — in rad za mučencem je klanjal mučenec
 Glávo junaško pod meč, v smrt, ki življenje rodi. —
 Davno že bilo je to . . . Tu dôli v podzémeljskih rôvih
 Kôpal je v stene grobar, kôpal ob grobu je grob.
 Dôlbel nad grobom je grob in brate je vanje pokladal
 Tiho molitev molêč, zadnji pozdrav jim želêč.
 Vrste grobov pozaprl in tukaj in tam je začrtal
 S prêprosto nánje rokó palmo, golobca in *MIR* . . .

Davno že bilo je to, ko mrli takó so junaki,
 Mrli za vero, ki vam, novi proróki — je laž!
 Laž . . . nikár, oh nikár! Rokó na srcé in povejte:
 Kdaj še razvilo je kal seme, steptáno v zemljó?
 Kdaj le spočelo je rast, nikar da v drevo bi pognalo,
 V čegar bi senci hladil zêmlje poslednji se rod?
 Slepci, obezo z očij! Če meč ni potrebil trinoški
 Vere krščanske s svetá —: vaše je delo zamán!
 Vaši so trudi zamán, ker seme iz božjega vrta
 Včera in danes, vsekdár večni zaliva Vrtnar!

3.

In pace
 In Domino et X^o
 (*Grobna nap.*)

V míru — oj blaženi mir, spočili ste v njem si, borilci,
 S palmami zmage v rokàh, z večnimi vencí krog čél!
 Ljut je, strašan je bil boj, a z vami boril se je Kristus,
 On, ki je vojskam Gospod, On, ki Delivec je zmag.
 V smrti ste zmagali vi s krvjó, za krščanstvo prelito,
 Slavno dosegli ste čast, trajno posedli oblast.
 V míru počivate zdaj, po trdega boja težavah
 Božji očetni objem srečne vam duše blaží.
 Rádosti zláte odsev blestí se nad vašimi vencí,
 Rajske je večnosti dan davno razlil jo na vas.
 V míru za vsêlej, na vek —: končani so hrumni viharji,
 On, ki blaženstva je Vir, On je neskončni vaš Mír . . .
 Vsa je za vami bridkost, kot v mórje brez dnà potopljená,
 Sôlzo poslednjo je z lic božji poljub vam otrl.
 V míru — oj blaženi mir! . . . Med nami tu doli pa hruje
 Vedno še bojni vihar z divjo, besnečo močjó.
 Hruje, kot nékoč je hrul — ne z ognjem in mečem krvavim,
 S kôpjem lažij in prevâr pèklo za nami preží.
 Pèklo nad nami besní, ker to, kar je vtisnila v dušo
 Krsta nam draga skrivnost, glá s n o s p o z n a v a m o mi!
 Z lučjo borí se temà, sovražni prapôri vihrajo,
 Naša zastava je križ, dedščina vaše krvi — —
 Bratje, oh boj je srdit: vi zrete ga v jasnih višavah,
 Da ne omaga pogum, treba pomóči je nam.
 Dvignite se na pomoč, da z vami kdaj v blaženem míru
 Gôri na večnih holméh z m a g e prepevamo spev!

M. O.

Med tem pa se je bilo po vsem našem kotu razneslo, da se mi blede. Koder koli sem hodil, postajali so ljudje, na uho so mi pa letele besede: „Šimonček Samotar nori.“ Meni je bilo grozno hudo. Čimbolj sem zatrjeval, da sem zdrave pameti, da mi hočejo vzeti denar, manj so mi verjeli.

„Šimončku se meša!“

Pričela se je pravda. Ali moj Bog, vse me je gledalo po strani, celó v sodišču, in si namigavalo. Vse se je sukalo zoper mene. Povedali so mi, da sem vse zapravil, zajedel in zapil, da nimam ničesar dobiti. Vesel naj bom, ako me ne zapró zaradi obrekovanja in žaljenja.

Seveda sem naposled hudo vzrožil — kdo bi ne bil? Na besede nisem pazil in v razburjenosti izrekel marsikakšno zabavljico. Ali kaj mi je pomagalo: Sodnik me je dal iz dvorane iztirati, in pravde je bilo — konec.

Tako sem postal berač in zaničevan — norec.“

In Šimonček Samotar se je po teh besedah vselej milo razjokal, otroci so utihnili, starejšim so pa tudi dostikrat igrale

solze v očeh, dokler se niso vsega privadili.

Tako je bil dal Šimonček denar shraniti in tako ga je dobil nazaj. Štempihar je bil vesel, da je bil možiček tako potlačen; sedaj je bil posestnik Samotarjevine in zajel Krtino od vseh štirih strani. Hotel jo je izstradati in razrušiti, a to ni šlo tako hitro, kakor si je želel.

Šimonček ni imel potem ničesar, niti stanovanja. Usmilila se ga je Kadunjeva Marijanka, ki se je bila omožila v kočó ter ga vzela pod streho, saj je vedela, kako hudo je, ako vržejo človeka na cesto.

Tako so se sukale stvari v našem kotu. Hiša za hišo se je posula v razvaline, in ljudje so prišli deloma s slabim gospodarstvom, deloma po nesreči ob vse, pomagali so si pa nekaterniki na površje ter so potem lahko ukazovali in gospodovali, krotili ljudstvo in izžemali.

Toda „svaka sila do vremena“! Ljudje so izprevideli, da tako ne sme biti. Ako pa hočejo premeniti razmere, morajo si sami pomagati, pomagati z združenimi močmi.

(Dalje.)

Na tuji zêmlji.

XIX.

Roma — Amor.

Zadnjikrat torej le-tù v tem dragem, ponosnem svetišču,
Knezov-apostolov god zadnjikrat tukaj slavít!
Leta nevdržno bežé — odcvêlo je sedem pomládij,
Kar sem ti, blaženi Rim, prvi prepeval pozdráv.
Nisem še upal tedáj, da zibal ti srečo boš mojo,
Vendar z neznano močjó tvoj me začaral je kras.
Tekla so leta, in mir se vračal je v dušo mi bólnó,
Vse mi prevzela srcè tvoje ljubezni je slast!
Danes, oh danes — slovó . . . Odcvêlo je sedem pomládij,
Méni življenja je cvet ž njimi najlepši zvenél — —
Knezov-apostolov dan, kakó je ta praznik slovesen
Tù, kjer pod kúpólo spi Cerkve najprvi krmár!
Trume ga ljudske slavé, in v prsih jim pólje veselje,
Méni slovesa bridkost tožno zaliva srcé.
Zadnjikrat danes le-tù — — „o felix Roma, o — felix“ —
Pesem, le vábi v okó sólzo mi — ni me je sram!
Sólza bridkosti je to in sólza je dolžne zahvale:
Tisoč prejel sem dobrot v tvojem naróčaju, Rim.

Žejna je vzorov mladost — ti vzorov si dal mi najblažjih,
 Z mehko, dobrotno rokó v dušo si pisal njih sled.
 Vir si modrosti odprl, nekáljene mēni modrosti,
 Da se nemirni je duh vánjo zatapljal želján.
 Z vencem najlepšim ovil, s svečeniškim si vencem mi glávo,
 Od nerazrušne Čerí božje oblasti mi dal . . .
 Zdaj mi je iti od tod — o koliko dragih spominov,
 Koliko miljenih sanj, koliko rádostnih ur;
 Koliko ljubljenih src zapuščam v naróčaju tvojem,
 Rim, presrečni ti Rim — ko mi je iti od tod!
 Z Bogom, oj z Bogom tedáj ti mesto moje ljubezni,
 Z Bogom ve blažena tlà, polna svetniške krvi!
 Z Bogom moj prvi oltar, ki na njem sem v tihem trepetu
 Z darom najvišjim Bogú, kar sem imèl, darováł . . .
 Vse naj ostavim — oh nè! Ljubezen vsaj nesem naj s sábo,
 Žárno ljubezen za té, mesto najdražjo vseh mest!

M. O.

Slovénka liturgija pri Južnih Slovénih.

(Povestne črtice. — Poleg M. Mesića, S. Ljubića i. dr. sestavil Andrej Fékonja.)

(Dalje.)

Slovénka liturgija pri Bolgarjih.

Kakor so bili že preje takoj po Metodovi smrti nekateri njegovi učenci zbežali na Bolgarsko, tako jih je mnogo iskalo zavetja pri Bolgarjih tudi tedaj, ko je bila Velika Moravska razdejana. Najimenitnejši med temi prognanci so bili že omenjeni Gorazd, Klement, Naum, Angelar in Sava. Bolgarska jih je radostno vsprejela; a oni so jej prinesli slovenski jezik v cerkev in seznanili jo s slovénko knjigo. Za Bolgarsko je bila to veliko izpremembra: do sedaj so jej namreč bili učitelji Grki, a od sedaj Slovéní, katerim je torej izročila svoje cerkve in samostane.¹⁾

Tedanji bolgarski knez Boris, ki je pri krstu sprejel ime Mihaela, svojega kuma in zaveznika grškega cesarja, občeval je sam mnogo z Metodovimi učenci ter je, kakor veli o njem Klementov življenjepisec, „željno in rad vsak dan se razgovarjal z njimi, učeč se od njih stare povesti in življenja svetnikov in slušajoč sv. pismo iz njihovih

ust.“ Gorazd, rodóm Moravec, prešinjen z Metodovim duhom, postal je nadškof bolgarski v Ohridi, uprav tam, kjer sta se stikali meja bolgarska in srbska v južnem koncu; knez Boris-Mihael je poveril upravo moravskim beguncem, da bi ves narod vzgojili v duhu krščanstva. Tako je Bolgarska postala predhodnica v prosveti celému Slovénstvu, Bolgarska je sprejela pravoverni katoliški nauk, in Rim ji je varoval slovénko liturgijo, dasi je bila ta liturgija slovénka nekaj različna od one prvotne v Panoniji in Moravski. Tako je Bolgarija tudi cerkveno stala v sredi med iztokom in zapadom, ki sta se bila uprav tedaj pomirila, z izobčenjem namreč carigradskega patrijarha razkolnika Fotija (881) ter po smrti grškega cesarja Vasilija (886) in na početku vladanja Leona VI. filozofa. Knez bolgarski Mihael se je vse dni do konca svojega vladanja (888) trudil, da povzdigne svoj narod versko in politično. To je nadaljeval še z večjo gorečnostjo in sijajnejšim uspehom njegov sin in naslednik car Simeon. Odlični Metodovi učenci, med njimi posebno Klement, rodóm Bolgar, kateri je najprej bil za

¹⁾ M. Mesić o. c. 240; S. Ljubić I. 300.